

Илҳом КАРОМОВ

КИПРИКДАН УЗИЛДИ ЧИРОЙЛИ БИР ҚИЗ

Гулдек ёноқ, гулдек дудоқ, гулдек зулф,
Гулдек яна нимадир бор, яна ялнис...
Қизгалдоқсиз, узиң тутул, тегмай тури
Сал қаттироқ қарасам ҳам тұқиласиз.

Энди қанча яқин турсам ўзим гарип —
Шунчак күкка олислайсиз зухроланиб.
Ки, қароли күзларингиз қароланиб,
Қошларингиз чимрилади, юқинасиз.

Бу күзларда күзларимга даволар бор,
Фақат ўзим билған сирли маънолар бор.
Құлларимни тутиб турған иболар бор —
Қафтлар ила յозингизни беркитасиз.

Қизгалдоқсиз, ғоҳи масрур, ғоҳи сўлғин,
Ғоҳи ҳеч бир атаб бўлмас нағис, ноғис,
Сизга ҳатто тегиш тутул... қараш тутул
Сал ортикроқ ўйласам ҳам тұқиласиз.

Кечган ҳар лаҳзалар ёдимда, маҳфуз —
Силкинганди киприклар олов, ёлқин юз,
Энди келолмайсан, бора олмайман,
Гулум, муҳаббатдир ўтган кунимиз.

Эҳтимол барига қўниқдинг, қўниқдинг,
Эҳтимол энди ҳеч келмайди келгинг,
Жонимга жон эди зилолдек күплинг,
Гулум, муҳаббатдир ўтган кунимиз.

Дил — ариқ лабида бир даста ялнис,
Дил — севги бағрига гарк бўлған кема.
Сенинг, менинг бутун, эртамиз нима?
Гулум, муҳаббатдир ўтган кунимиз.

Ўша кун мен ўқсиб-ўқсиб йигладим,
Аслини тушуниб-ўқиб йигладим.
Юзимни деворга босиб йигладим,
Гулум, муҳаббатдир ўтган кунимиз.

Букун гарчи ҳолим, борлигим забун —
Мен ҳануз ошиқман, шоирман сенсиз,
Кеттим келар ишқисиз яшамоқ нечун —
Гулум, муҳаббатдир ўтган кунимиз.

Турналар тилидан эшилдим эртак,

Болалик: Еғочларни от қилиб миндим

Купинча у тушларда отажонини куради: чор-атроф лолазор. Онаси атлас кўйлакда, отажони эса, оппоқ камзулшым кийиб олган. Майн шабада ёсиб турибди. Уни отаси вонаси уртага олиб, қўйларидан ушлаганча лолазор ичра чопклиб кетиштиши. Сочларини шамоллар охиста сийлтиди. Отажони уларни харсанг устига утиргизб қўядига, бир пасла куч-кучқоз лола териб келади ва яримини онасига, яримини унта тутқазади. Иккиси донъя лолани олиб, унинг иккиси чаккасига кистириб қўяди. Сунгра уларга дамбадан қараб-қараб, олислаб кетаверади-кетаверади. Охри бир нұктаға айланади. Кейин уни қоз изламай қоллади. Шу аснода беҳосдан қаттиқ шамол кузголди ве уларнинг қўйларидаги улаламидан чинқириқ қўслиб, йирок-йирокларда утириб кетади. Охамидан чинқириқ йигълаб юборади. Шу захоти онажони унинг елкаларидан сийлик бошлидай: «Сенга нима буди, Масъумажон?»

Энтиқанича кузларини очади: тепасида онажони, ҳадеб уни торқилишти:

— Босинцирадингми, болам? Ма, сув ич, юрагинг ором ола-ди.

Онажони унта писелади сув тутқазади. У бош кутариб, сувдан бир-киси кузларини очади. Сунгра яна ёстиқса бош қўяди. Онажони алламахалдан унинг сочларини сизаб-сизаб сийади. Бирар майнин, бирар әкимлики... Шипга тикилган куйи анча пайтатча хаёлларга гарк булиб етаверади. Кейин яна уни уйқу зерттади...

Энди эса, у онажонидан анча йирокда. Катта шаҳарда укипга кирмик илинжикада кунларни тунга улаб юриди. Бирдан бир машрултири — кириш имтихонларни тайғареди.

Бутун ҳам тонг гиравширасида уйқудан турди. Оек 'учида юриб, дераға ёнига келдига, ташкагина нигоҳ ташлади: шаҳарда тонғданоқ ҳаёт қайнаиди. Катта кучада машинадар белгимин қатнашти. Одамлар ҳам уз юмушлари билан қақлар гаидар шошиштиши.

Барбир күп қаватли уйлар яхши-да. Ҳаммаеқ күриниб турди. Зерикмайсан. Агар зериксан, бир жойга утирголиб, куч-кучқоз мириқиб томоша қўяслави. Аслида у бутун маззалиб ҳулемоқчиликди. Босилаши энди ташвиши ўйқуниб, инситига киришни билади. Тагин эшик олдида дугонаси Масъумара кутуби турганда, иккиси донъя кечириб ташлади.

— Ҳа, балли, тезроқ була-ди келишига бало борми?

Шомда қаёла эдинг, эси паст?

Шу захоти уша хонадан кизларининг қўйнок кулгуси эши-тиди.

— Ҳе, суюмлам-ўл-а! Қайси бахти қаро сенга дут келаркан?

Кўйн кебар, ўчишга кичиб ташлади. Агар кинжалда бўлганидам, автобус кутиб қолди.

— Ҳо-о, намунига эрта? Туй бозми кечкунрек эмасми?

— Йўл — узоқ, бунинг устаси қишлоқни ташлади. Агар кинжалда бўлганидам, автобус кутиб қолди.

— Ҳа, балли, тезроқ була-ди келишига бало борми?

Унинг култуси кистади. Қайтиб, яна жойига утириб келди. Талабалик даври — жуда қизиқда! Бегарас ҳа-зати берага кутиб келиди. Агар кинжалда бўлганидам, уларни анча мунгча «тап-суз» қилишади.

Бир оздан сунг магнитофондан жозаби қушиқ баралла янга-риди:

...Умр-йўл, кайрилиш — куп...

Учраниш, айрилиш — куп...

Бояги йигит-қизлар қайтиришиб култунларича еткоҳонадан ўзқонлапидар...

Бутун негадир унинг китоб ўқигиси келмаётir. «Менинг ҳам отажонини булғандими?» Кунгли хира торта бошлади. Ораги «жиз» эди. Нечунцур йигитларини келаверди. Юзларидан илниклик юруди. Кулларидан маржондек еш ёнқолларига думалаб тушди. Тагин йигълаб юбормадик учун лабларини каттиқ тишлади. Кулларини ияги остига тираб, чукур уйта чумди.

...Отажони вағфот эттанида, у туртнинчи синфла уқириди. Ушанда Масъумса мактабда эди. Иккисиними сечини соатимиди, бир маҳал синфонха эшиги қошилиб, кимдир қутийтаним имлади қақириди. Муаллими кия очилган эшикдан бош чиқариб, халиги на унга имлабини киши билан пичиришиб ташлади: яна жойига кайтиб жойига келдила. Масъумага бир сум тикилган турди. Нималар демокчи булиб, лаблари кимтилди. Йўл, жой нарса дея олмади. Даҳорада тескари утирилиб олди. Кейин курсига узини бехол ташлади, чукур «уҳ» торти. Стол устига иккиси кулини кўйиб қовуштиди. Кулларни тинмай тиғтарибди. Кафтлари билан ўзу кулларини яшириди.

— Масъумажон, ҳозир сен, сен... сумкангни ол-да, уйлајирингга бор!

— Масъумажон, ҳозир сен, сен... сумкангни ол-да, уйлајирингга бор!

Масъумага кунгли нимадир сезандайди булиб, таажужб билин ухитувчисига тикилганди, у яна негадир терс утирилди.

У түйт келса, холи тутул тумонат одам. Йигит-сунгра эшилтида.

Аввалида ҳар нарса ажли этманумайтади булиб, бир чеккала серрайтанича тириб қолди. Кейин эса нимадир ҳолиса юз берганинчи юраги сезандайди булиб. Бир маҳал йигидан ўзқуз-

Оловлар оғиздан тўқиқиди афсун.
Әнди бу оламда юрмасам керак,
Әнди гам қўшиғи узундан узоқ.
Мен сизга ҳеч киммас — мен сизга киммас,
Сиз ман — чун маҳансиз, қўзлари сузук.
Қўлингиз тутумнан, ё тутмагамнан...
Эҳтимол шундайроқ бўлгани тузук.
Юзимдан севинчлар қабариг тушди,
Қалбдан ҳис узиди япроқдек бир-бир.
Шум кисмат кафтидан шароми ичидим,
Ки сўнгра англадим бунчалар тахир.
Ни кечиган уртада — бариси эртак,
Киприкдан узиди чиройли бир қиз.
Энди бу оламда юрмасам керак,
Энди сиз мени ҳеч топаомаймас!

Бу дун тарози кафтида гўб,
Кун ва тун сингари масрурлик, гирнҳ
Заминнинг багрими ёрган ул гиёҳ
Ҳам сумбул бўлади, ҳамда ўт бўлар.

Бир тараф «худо»дир, бир тараф дуто,
Бир тараф тупроқни илолмас даво.
Бойни бой дейдилар бошқа не аммо
Ё очқўз бўлади ёки жуд бўлар.

Бир кун билмайин сўз дедим дошга,
Гўрман дард айтбиман деворга, тошга.
Аслида кимм бор кўнгулдан бошқа —
Ҳам танбур бўлади, ҳамда ўт бўлар.

Ер кўчдим, юлдузлар нигоҳин тўсдим,
Ўқиндин кимларинг умиди ўсади,
Оғочдир биринча ва сўнгти дустим —
Ҳам бешик бўлади, ҳам тобут бўлар.

Ҳижрон ўтида кул бўлган юрагимин найлайнин,
Кул юрак-ла қалам туттан билагимин найлайнин,
Ҳақнинг ҳукмига мутеъ ҳолсиз жисму жонимни
Ишқ дарёсига отган малагимин найлайнин!

Эй, Аллоҳим юборган покликка уйдовчи малак,
Шоҳидсан, севгим унтоғи қўйида жоним ҳалак.
Фамга тўлдим, ўртаган бу кўнгил арзин тингламай,
Гар оҳ чексам оҳим оташида ёнгуси фалак.

Дунёнинг totли таомин мазасин сўрғимадим,
Ёшлик чашмасида бир бор юзимни юволмадим.
Муҳаббат фирдавси сайрин айламадим ихтиёр,
Бу туттан йўлим манзила элтурилмадим.

Қўксимда мисоли, э воҳ, ишқ гами борга ўҳшайди,
Ишқ гамин тарк айламоқ хуб мушкул корга ўҳшайди.
Армоним дилдан тамоман узилган торга ўҳшайди,
Ҳажру аламлар кўнглима етган озорга ўҳшайди.

Бунча ситам: оҳу аңдух бергувчи — ёрга ўҳшайди,
Кўзларим мангу ўйлида қолгувчи зорга ўҳшайди.
Фирқадарёсига оттан жисмими — орга ўҳшайди,
Севгим бамисли Ҳуршиду дардим бисерга ўҳшайди.

Оҳу аңдух бергувчи — ёрга ўҳшайди,
Кўзларим мангу ўйлида қолгувчи зорга ўҳшайди.
Фирқадарёсига оттан жисмими — орга ўҳшайди,
Севгим бамисли Ҳуршиду дардим бисерга ўҳшайди.

Ҳуршида

Муҳаммад ҚИЛИЧЕВА

ОЙМОМА ЧИЛЛАГА КИРГАН ТУН

Дунё дунёларга айланар бир кун
Сағолиғ болгара сеҳр келади.
Оймома чиллага кирган нозли тун
Юракни тўлдирib меҳр келади.

Офтоб меҳроби — ложувард нурлар,
Бекасам тунни ташлайти ерга.
Юлдузлар сочайтади ишқи дурлар,
Қиззалиқ ёнингдан дала-ю қирга.

Муруваттав худоси ёдули тунда
Шоҳига марварид осса бугунинг,
Сен ҳақиқий баҳтина ташлайсан шунда,
Жондан севганинга севилган кунинг.

Севги сенинг озоринг бордир,
Кайгу-алам, гузоринг бордир,
Үлдирсалар мендан яшириб
Юрагимда мозоринг бордир.

Сени судраб юшлаб кетарлар,
Аро ўйла ташлаб кетарлар,
Муҳаббат-эй, ўқсизни бир кун —
Сен улардан ўзоринг бордир.

Сенга етмоқ даргумон бўлди,
Юраккиман қабристон бўлди,
Шунга кубон қабристонга илк
Гул ташловчи баҳоринг бордир.

Сенга етмоқ даргумон бўлди,
Юраккиман қабристон бўлди,
Кайгу-алам қотишига таштаман,
Сен умидга ўрнган баҳтман.

Харгиз, мендан айримнанг, ҳаргиз,
Видоларни кўнгил этар ман,
Зухорларга айланниб сўзсиз
Мен тунни кучоғлаган баҳтман.

Харгиз, мендан айримнанг, ҳаргиз,
Кўзлар гирди оқ қалин туман,
Гул ахтариб қабаради тиз,
Мен сиз сўроғлаган баҳтман.

Харгиз, мендан айримнанг, ҳаргиз,
Ўзилнингин пойлар ёсуман,
Кўлларидан заҳарли наргиз,
Учай, сизга чоғланган баҳтман.

Харгиз, мендан айримнанг, ҳаргиз,
Кайгуларни ютишга таштаман,
Кўнглини тўлдирган бўй киз —
Мен умидга ўрнган баҳтман.</

ФАЛОКАТНИНГ БОШПАНИШИ

Кишиломгизда тўйлар сояд тухум пиширса буладиган — саратонда, ё қаҳратон — чиллауда булди. Аммо тўйлар бир бошланмасин... «Гандиркури», «Сабзиарчар», «Кенгаш», «Хадим», «Катта тўй», «Базим», «Хормасинлар» билан булиб кичикрот чукирон ҳам бир ҳафтаға чузилиб кетади.

Этамназар шоипир улгини ўйлайдиган булиб қолди. Энди бир мопин, ярим мосин шагер керак булиб туради, «муборак булсин», деб кўймасак булмайди. Матқовул билан тўга отланади.

— Анони! Мамазиниим айтбай кетайлик, ичи қора, хаф булади, — деди Матқовул.

Оғайнимизникини бурнидик. Одатдатича эшикни тепиб очиб, уни қақира кетлип:

— Мама!

— Зия!

— Мама!

— Зия!

Аввалинга «вон!» сунг «хон!» деган овоз эшилтили. Дарвозадан ит дессанги хакининг кетадиган, кучук дейлса жаткарко бар махзук үқуд учбай чиқди. Итнинг «вой-хойн» парво қылым Мамазин билан энди кўл бериган сурштанимда, бодлирим «хиз» этди. Карасам уша маҳлук думини қисиб қочиб кетяптида! Кузим оғайниларда, кулини секин жиззиллаган жойга олиб бордим — хуш! Демак, қонаган, — лекин чидаса булади. Аммо энг эмо-

дан секин суралди:

— Камбарали аканинг уйи шуми?

— Ҳа, шу, — Кувватали ака кузларини пирпратиб жароб қилиди.

— Бизни кишилоқдат Этамназар шоипир билан кула булиптими?

— Шундай, шундай, — аканинг кузлари баттар пирпиралди.

— Кудаларни бошлаб келувдим! — дедим барабалла.

— А? Нима?! Қудаларни?! — Кувватали ака овони бир парни кутарбай сурганлиро атрофидагилар ҳам жим булиб қолиши.

— Ҳа, ҳа, кудаларни, — қулим билан машинадар томонига имлади.

— Унда, унда, — Кувватали ака кулини шоип килиб олган, гандиркаслайди, ичкарни имлади, — анонглар ким будди?

Ичкарни қараб менам қалқиб тушдим. Унга яхин эркак кутилди, тутунчалар, кулларини чайнишиб, «Кутул булсин!» Узларни муборак дейшишиб манмун чиқиб келтишади.

Андак савол-жообдан кейин тутун кутарганилар хайкалга айланни қолиши. Факат кулларни тутунчалар чайкар келишади.

Маъум булинича маҳалланини куйин кисмилда ҳам бир акамис қизини чиқарётган экан.

— Булар адапиш, — Кувватали ака кулиб гап

ни бир марта ювилган шим тешлибди — хотинга худо берди. Уртоқлар турибди, буларга бир гап тоиласа бас — қирк кунгача қулогим тинчимайди: узимни беларво тулади. Аммо сезими, ҳумарлар!

— Тишламиди? — Матқовул қонини қоқиб суралди.

— Йи, ўу, сал тирниди шеклини, — бош чайқаб жа-воб қидиди.

— Алдама! — Матқовул шиммининг йиртигига кулини ниҳаф давом этиди. — Кон сизиг чиқяпти-ю, тишламиди дейсан. Шимни кутар-чи!

— Қўйсанчи, — бепарво қўл силгадим.

— Кутар, кутар!

Ноизоз шиммининг почасини шимардим. Роса боллаб тишлабди, курмугар.

— О-о! — Матқовул бош чайкали. — Емон тишлабди! Итнинг кутримаганини иншиклиб!

— Йи, ўу, — жавоб қиди Мамазин. — Аммо бунақа тишлайдиган одати ўук эди, ҳайронман.

— Демак кутрган! — Матқовул баралла ҳукм қиди.

— Ваҳим қизмас!

— Шу ўйга ҳафтасига уч марта келасан камиди, туримни? Туғри! — Матқовул букининг хисобини эга тушди. Бир бир кетади. — Бу ит бир марта тишламагани? Тишламаган! Демак кутрган!

— Булини мумкин, — Мамазин булашиб унга чашнилди.

— Ҳозир сарон, бу иссида ит тулади одам ҳам кутириши мумкин.

— Аммо итнинг кутргани ҳеч нарса эмас, одамнинг кутиришиларни худо асрасин. Отам айтбай берганди, — Матқовул сизагета туттишиб беломални ҳақиқияни бошлади. — Қадимла бир ит кутриб қолиб ҳуқизга ешишибди — ҳуқизни кутриби. Ҳуқиз эгасига ешишибди — умм кутриб кетибди...

— Қўй-қўйсанчи-чи!

— Аммо сен парво қилаверма, уртоқ. Ҳозирги дуҳтилар зар! Қиндингандан киркта укол бершиши — отади ҳарнидиган. Қолаверса, шахзода зур лифхона борад. Жуда булмаса бешголти ой етсанги сопас-согсанда! Энг асосий узинни бардан тут.

Матқовулнинг «ромбомаг» сўзларидан қулини билан шиммими кутарганини қотиб қолдим.

КУЁВ БИЗНИКИМИ
Ё ҚУШНИНИКИ?

Мамазига раҳмат, хотинининг эски румолини олиб чиқи, оёқни болгаб олдим. Қалтираб зурга турибанд, Матқовул қўймади.

— Кани тўға кетди. Бир оғиз кутргул, деб кутириб қолмайсан!

... Туйшибоши бизни кутандай эшик оғизда турган экан.

— Ә, борнишизлар, борнишизлар. Келинглар, келинглар!

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?

— Билалман...

— Уртограмизи, — Матқовул ганини илиб кетди, — кутиригандан тишишиб олди.

— Ҳозир шиммининг кутар-чи!

Шимни кутармоки эдим Этамназар кул силтади:

— Э, қўйсаларинг-чи! Қаёлдаги союқ қазилларни мағтумни топасизлар!

— Чик машинага. Сизлар ичкарни ма-

жатиди:

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?

— Билалман...

— Уртограмизи, — Матқовул ганини илиб кетди, — кутиригандан тишишиб олди.

— Ҳозир шиммининг кутар-чи!

Шимни кутармоки эдим Этамназар кул силтади:

— Э, қўйсаларинг-чи! Қаёлдаги союқ қазилларни мағтумни топасизлар!

— Чик машинага. Сизлар ичкарни ма-

жатиди:

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?

— Билалман...

— Уртограмизи, — Матқовул ганини илиб кетди, — кутиригандан тишишиб олди.

— Ҳозир шиммининг кутар-чи!

Шимни кутармоки эдим Этамназар кул силтади:

— Э, қўйсаларинг-чи! Қаёлдаги союқ қазилларни мағтумни топасизлар!

— Чик машинага. Сизлар ичкарни ма-

жатиди:

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?

— Билалман...

— Уртограмизи, — Матқовул ганини илиб кетди, — кутиригандан тишишиб олди.

— Ҳозир шиммининг кутар-чи!

Шимни кутармоки эдим Этамназар кул силтади:

— Э, қўйсаларинг-чи! Қаёлдаги союқ қазилларни мағтумни топасизлар!

— Чик машинага. Сизлар ичкарни ма-

жатиди:

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?

— Билалман...

— Уртограмизи, — Матқовул ганини илиб кетди, — кутиригандан тишишиб олди.

— Ҳозир шиммининг кутар-чи!

Шимни кутармоки эдим Этамназар кул силтади:

— Э, қўйсаларинг-чи! Қаёлдаги союқ қазилларни мағтумни топасизлар!

— Чик машинага. Сизлар ичкарни ма-

жатиди:

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?

— Билалман...

— Уртограмизи, — Матқовул ганини илиб кетди, — кутиригандан тишишиб олди.

— Ҳозир шиммининг кутар-чи!

Шимни кутармоки эдим Этамназар кул силтади:

— Э, қўйсаларинг-чи! Қаёлдаги союқ қазилларни мағтумни топасизлар!

— Чик машинага. Сизлар ичкарни ма-

жатиди:

— Муборак булсин! — дедим аранг гулдиради.

— Раҳмат, раҳмат, — туйшибоши суршар-суршама менинг турган машиналар томонига салуб қолди. — Қула дарларни жұнатолмай тургандим. Келингнинг уйини биладиган жоласидан турдади.

— Ҳозир жолини барди! Сен билалсанга, Қулдошшой?